

PARTICIPAREA MITROPOLIEI ROMÂNE UNITE LA EXPOZIȚIA JUBILIARĂ DE LA BUCUREȘTI (1906)

În 1906, în vederea sărbătoririi a 40 de ani de domnie a lui Carol I, a 25 de ani de la proclamarea regatului, dar și a 1800 de ani de la descălecarea lui Traian în Dacia, s-a organizat, la București, Expoziția jubiliară cunoscută în epocă și sub numele de „Expoziția Generală Română”, „Expoziția Națională” sau „Exhibitio Daco-Romana”. Lucrările s-au demarat în 1905. Ion N. Lahovari, ministrul Agriculturii și Domeniilor, depune în Parlament legea pentru organizarea expoziției (14 mai 1905) care fixează cheltuielile inițiale la suma de 1.500.000 lei; conducerea efectivă a pregătirilor a fost încredințată – în calitate de comisar general - lui C. I. Istrati care s-a ocupat și de cele din 1903 și 1904 ce nu au fost decât repetiții pentru marea reprezentare din 1906¹.

După 10 luni, Câmpul Filaretului – până atunci pustiu – este transformat într-un parc expozițional impresionant. S-au amenajat 42 de hectare și s-au ridicat 60 de construcții, dintre care se remarcă: Palatul Artelor, Arenele Romane, Turnul lui Vlad Țepeș, Cula cărora li s-au alăturat 88 de pavilioane particulare. Potrivit *Regulamentului general*, spațiul expozițional urma să fie împărțit în mai multe secțiuni: agricultura, silvicultura – vânatul, horticultura – viticultura, zootehnia, instrucția și educația – instrumente și proceduri generale de cultură, arte frumoase și altele². De asemenea, pentru serbările proiectate s-a organizat o loterie inspirată, probabil, de cea prilejuită de Expoziția Universală de la Paris (1900), care trebuia să acopere o parte din cheltuieli. Un loz costa 20 lei și asigura cumpărătorului dreptul la 10 intrări în Expoziție, la reducere de preț pentru călătoria dus-întors cu trenul din provincie și la participarea la tragerea loteriei (s-au proiectat 4.086 de câștiguri; marele premiu fiind de 50.000 lei)³. Expoziția s-a deschis marți, 6 iunie 1906 (discursul de inaugurare a fost rostit de Ion N. Lahovari) și a durat până la 1 noiembrie 1906, incinta fiind deschisă publicului de la ora 8 până la ora 24. Taxa de intrare varia de la unu la doi lei; numărul vizitatorilor s-a ridicat la aproximativ 2.000.000⁴.

O asemenea manifestare, cu vizibil caracter național, nu avea cum să fie neglijată de românii din provinciile aflate în afara granițelor statului. Încă din 1905, în revista *Transilvania* este lansat un *Apel către publicul român din regatul ungar pentru participarea la Expoziția generală română din 1906*, în care se subliniază faptul că anul 1906 este unul ce „... trebuie să încălzească inimile tuturor Românilor fără deosebire de hotare politice și se cuvine deci să fie sărbătorit prin o mare și generală manifestațiune națională, la care să participe toate ramurile națiunii noastre”. Comisarul general al Expoziției, Dr. C. I. Istrati, a solicitat sprijinul *Astrei* pentru coordonarea demersurilor, în această direcție, a românilor transilvăneni. La rândul ei, *Astra* încredințează această misiune primsecretarului Corneliu Diaconovici care avea experiența necesară în domeniul expozițional (s-a ocupat de organizarea expoziției etnografice și cultural-istorică și a Muzeului Asociațiunii din Sibiu)⁵. Pentru informarea prealabilă a publicului sunt anunțate și secțiunile (în număr de 16) ale pavilionului românilor transilvăneni: *Situația etnografică* (urma a fi expusă o casă țărănească din Transilvania în satul etnografic al Expoziției); *Locuințele poporului nostru* cu două secțiuni: industria textilă și respectiv, alte industrii de casă (organizată de Reuniune femeilor române din Sibiu, prin președinta ei Maria Cosma); *Portul și obiceiurile poporului nostru*; *Agricultura* (se cere concursul Reuniunilor agricole din Transilvania); *Industria* (se solicită sprijinul corporațiilor și cercurilor de specialitate); *Istoria poporului nostru* (se vor expune acte, documente, obiecte și tablouri istorice etc.); *Știința și literatura*; *Secțiunea retrospectivă* (prezintă portretele și obiectele aparținând diferitelor personalități ale românilor ardeleni); *Artele frumoase* (pictura, sculptura și muzica); *Industria de artă* (lucrări de

¹ *Enciclopedia României*, vol. IV, București, f.a., p. 291-292. O privire detaliată asupra Expoziției jubiliare, la: I. Bulei, *Atunci când veacul se năștea ... lumea românească 1900-1908*, București, 1990, p. 371-398. Vezi și A. F. Sora, *Expoziția jubiliară din 1906. Considerații preliminare*, în *Erasmus*, 12, 2001, p. 178-185.

² Silvia Păduraru, Mircea Dumitrescu, *Preliminarii la o viitoare istorie a muzeografiei românești (VIII)*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor. Seria Muzeu*, 3 /1985, p. 74-82.

³ *Loteria Națională din România. O istorie ilustrată*, București, 1999, p. 115-119.

⁴ *Enciclopedia României* ..., p. 292.

⁵ Pentru acest aspect, vezi: M. Sofronie, *Astra și activitatea muzeistică*, în *Centenarul revistei Transilvania. Sesiunea de comunicări 11-12 mai 1968*, Sibiu, 1969; A. Grama, *Muzeografie românească la Sibiu la începutul secolului al XX-lea*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor. Seria Muzeu*, 3/1981; Z. I. Drăghiu, *Muzeul Asociațiunii (1905-1914) reflectat în organele de presă ale Astrei*, în *Apulum*, XXXVIII/2, 2001.

artă decorativă); *Biserica ortodoxă română* (prezentarea istoriei ei cu sprijinul autorităților bisericești competente); *Biserica unită română*; *Școalele române*; *Instituțiunile noastre culturale*; *Băncile române*. *Asociațiunea* solicită sprijinul tuturor prietenilor „... culturei poporului nostru, cari se știu încălzi pentru idealurile noastre naționale ...” pentru ca românii din Transilvania să se prezinte „... la marea sărbătoare a Românizmului în condițiuni corespunzătoare importanței elementului nostru în sinul națiunii române”, accentuând că participarea la Expoziție trebuie anunțată biroului cel târziu până la 1 aprilie 1906 specificându-se obiectele ce se vor expune, astfel încât ea să aibă răgazul necesar pentru expedierea exponatelor, în timp util, la București⁶.

C. I. Istrati – care a vizitat expoziția etnografică și cultural-istorică de la Sibiu, organizată de *Astra* (1905) – propunea acestei societăți să dirijeze eforturile românilor ardeleni doritori să participe la Expoziție. Propunerea a fost acceptată cu căldură de conducerea *Asociațiunii* dar, la 13 martie 1906, guvernul ungar îi interzice orice acțiune în acest sens sub pretextul că activitatea sa nu poate fi extinsă în afara teritoriului statului bicefal. Președintele Iosif Sterca Șuluțiu i-a comunicat comisarului general al Expoziției decizia autorităților, subliniind că *Astra* nu se poate expune la neplăceri sau chiar la o posibilă dizolvare. Dr. C. I. Istrati arată că cel mai bun răspuns la o astfel de atitudine nu este altul decât acela de a lăsa locul, destinat românilor transilvăneni, liber și să fie expus doar conținutul ordinului prin care românii din Transilvania sunt opriți a participa la o inofensivă expoziție. În cele din urmă, guvernul ungar revine asupra hotărârii sale, chiar dacă, ulterior, în parlamentul de la Budapesta, reluându-se, a câta oară?, chestiunea „iredentismului român”, Expoziția a fost identificată drept una din manifestările lui⁷.

Cu toată opoziția, mai mult sau mai puțin fățișă, a autorităților, *Astra* și-a luat în serios misiunea, efectuând demersurile necesare, pe lângă instituțiile românești. Prin adresa 288/1906, Iosif Sterca Șuluțiu, lansează consistoriului arhidieceșan din Blaj un apel prin care solicită Bisericii Unite sprijinul la înzestrarea pavilionului românilor din Transilvania unde există câte o secțiune pentru cele două biserici române și o alta pentru școlile confesionale. Recomandă, având în vedere distanța mare până la București, să fie trimise mai puține obiecte de volum mare căci ar îngreuna expedierea și să fie desemnată o persoană care să supravegheze colectarea pieselor să se mențină legătura cu conducerea *Astrei*⁸.

Asemenea apeluri au fost trimise, printre altele, episcopiilor greco-catolice de Lugoj și Oradea. Episcopul de Lugoj trimite o adresă, datată 13 martie 1906, mitropolitului Victor Mihaly, prin care subliniază necesitate participării la Expoziție și solicită îndrumări. În scrisoarea de răspuns s-a pus accent, pentru a înlătura orice suspiciune a autorităților față de biserica unită, ca pregătirile pentru participarea la Expoziție, să fie încredințate despărțămintelor *Asociațiunii* cărora să li se pună la dispoziție obiectele susceptibile de a fi trimise și tot sprijinul necesar. Demetriu Radu, episcopul de Oradea, a propus mitropolitului ca de acolo să fie trimise manuscrise vechi românești, fotografii (a Bisericii catedrale, a reședinței episcopale etc.), fapt acceptat de acesta⁹.

Corneliu Diaconovici, prin *Avizul* din martie 1906, în calitate de director al pavilionului românilor din Ungaria solicită expozanților (inclusiv Mitropoliei Române Unite) ca până la 15 aprilie 1906 st. n. să-i trimită consemnarea tuturor obiectelor pe care le vor expune în vederea rezervării locului necesar. Consemnările, ce se vor efectua în două exemplare, urmau a conține următoarele informații: „numele și adresa trimițătorului”, „numele și adresa proprietarului”, „descrierea obiectelor”, „de vânzare?” (dacă da, se va specifica și prețul), „se va expune în secțiunea”, „la care adresă să se retrimite obiectele?” sau se donează în folosul Muzeului *Asociațiunii* din Sibiu. Obiectele vor fi expediate la Sibiu, de unde, la 1 mai 1906, se vor trimite împreună la București¹⁰.

Mitropolia Română Unită, din motive evidente de ordin politic, a refuzat o implicare directă - care ar fi abătut asupra ei răutățile guvernului ungar - la organizarea pavilionului românilor din Ungaria, sarcina coordonării eforturilor românilor transilvăneni fiind acceptată în totalitate de *Astra* tocmai pentru a proteja instituțiile fundamentale românești (școala, biserica) și a asigura coerența participării la Expoziție a românilor din Transilvania. Pentru ca acțiunea să se deruleze în termeni

⁶ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Alba, fond *Mitropolia Română Unită Blaj, Acte înregistrate* (mai departe DJAN Alba. M.R.U. Blaj), dosar 1537/1908, f. 9-10. Vezi, și *Transilvania*, an XXXVI, nr. 5, 1905.

⁷ I. Bulei, *op.cit.*, p. 382-383 și 395-396.

⁸ DJAN Alba. M.R.U. Blaj, dosar 1537/1908, f. 1-2.

⁹ *Ibidem*, f. 12-14.

¹⁰ *Ibidem*, f. 9.

stabiliți, s-au constituit, la nivelul despărțămintelor *Astrei* comitete de inițiativă ce aveau drept scop colectarea și expedierea, la Sibiu, a pieselor ce urmau a fi trimise la București. Despărțământul Blaj, condus de Ioan F. Negruțiu, în ședința din 23 aprilie 1906, a stabilit constituirea unui asemenea comitet sub președinția profesorului Ambrosie Chețianu, care va acționa în conformitate cu indicațiile primite de la Corneliu Diaconovici directorul pavilionului românilor din Transilvania. Acest fapt a fost adus la cunoștința consistoriului mitropolitan care se interesase de situație, mărturie stă adresa din 17 martie 1906 pe care a înaintat-o despărțământului. Solicită lui Ambrosie Chețianu punerea de acord, cu oficiul arhiepiscopesc, a agendei referitoare la Expoziție, mai exact la colectarea și expedierea obiectelor care ar merita a fi expuse¹¹.

Mitropolia Română Unită, a trimis la Expoziția jubiliară de la București mai multe exponate care urmau a fi așezate în secțiunea a XIII-a a pavilionului românilor din Transilvania. Potrivit protocolului încheiat între Iacob Popa, protonotar consistorial și Ambrosie Chețianu (4 mai 1906) s-au trimis: bula episcopului Alexandru Sterca Șuluțiu (1850), bula mitropolitului Alexandru Sterca Șuluțiu (1854), decretul imperial al episcopului Alexandru Sterca Șuluțiu („în cutie de pleu”), ordinul leopoldin al mitropolitului Șuluțiu, bula papală de numire a mitropolitului Vancea (1868) și decretul regal de numire al acestuia (1869), sigiliile mitropoliei imprimate în ceară, planul bisericii din Făgăraș (4 bucăți), antimise (în număr de 11), hărțile mitropoliei, a ahidiecezei de Alba Iulia, a episcopiei de Gherla, a cele de Oradea și de Lugoj, două grafice despre averile bisericești și școlare¹². La acestea se adaugă tablourile lui Inochentie Micu Klein și Timotei Cipariu, a „Vulturului (covorul cel mare)” trimise direct la București¹³. Ultima piesă este, probabil, covorul realizat după desenul lui Octavian Smigelschi și țesut în Maramureș (1900) pe care stă un vultur uriaș cu aripile întinse deasupra Noului Ierusalim. Realizat pe un fundal roșu, galben și albastru care sugerează tricolorul, covorul se găsește actualmente în Catedrale greco-catolică „Sfânta Treime” din Blaj¹⁴.

La rândul său, Ambrosiu Chețianu profesor la Blaj¹⁵, coordonatorul Muzeului de naturale al gimnaziului și al Grădinii botanice¹⁶, a trimis la București trei colecții de plante : *Plantele în poezia populară*; *Plantele medicinale* și *Plantele pe cari le întrebuințează femeile la colorat* (cea dintâi fiind o combinație între știință și folclor) pe care le expune și la Blaj în 1911, pentru ca, ulterior, ele să îmbogățească herbarul gimnaziului blăjean¹⁷.

Fără îndoială că Expoziția a constituit un punct de atracție pentru toți românii, un adevărat „colț de paradis”, fiind argumentul dezvoltării societății românești și promisiunea de unire a românilor. La ea au participat, în cadrul serbărilor populare, mii de români din Transilvania care au venit în capitala României cu cele mai vestite coruri ale lor¹⁸. Printre cei veniți s-au numărat și memorandiștii Teodor Mihali și Gherasim Donide care au fost primiți cu multă însoțire în întreaga țară¹⁹.

Profesorii gimnaziului de la Blaj, în ședința corpului profesoral din 21 iunie 1906, împinși de sărăcie dar și de dorința de a vedea, cu ochii lor, Expoziția de la București, au solicitat, la propunerea lui Gavrilă Precup, consistoriului acordarea unor subsidii care să le asigure deplasarea la București. De acest ajutor urmau a beneficia: Aron Deac, Octavian Bonfiniu, Ambrosiu Chețianu, Gavrilă Precup, Vasile Suciu, Ioan Rațiu, Flaviu C. Domșa, Alexandru Ciura, Octavian Prie, Augusti Caliani și Ioan Băbăianu. Din păcate, solicitarea lor nu a fost acceptată de consistoriu dintr-un motiv pe cât de banal pe atât de temeinic: lipsa de fonduri²⁰. S-a socotit, probabil, că sumele de bani cheltuite cu participarea la Expoziție au fost și așa destul de mari, deși din documentele studiate de noi ele nu se ridică decât la

¹¹ *Ibidem*, f. 16 și 17.

¹² *Ibidem*, dosar, 3445/1907.

¹³ *Ibidem*, dosar 1537/1908, f. 24.

¹⁴ C. Tatai-Baltă, *Blajul în imagini*, Alba Iulia, 2002, p. 23, fig. 23.

¹⁵ N. Comșa, T. Seiceanu, *Dascălii Blajului (1754-1948)*, București, 1994, p. 121.

¹⁶ Despre activitatea sa în domeniul muzeisticii, vezi: Ambrosiu Chețianu, *Istoria naturală și Muzeul de la școlile Blajului*, Blaj, 1902; Șt. Manciulea, *Muzeul Blajului*, Blaj, 1940; C. Tatai-Baltă, *Timotei Cipariu precursor al muzeografiei românești*, în *Apulum*, XVI, 1978; Z.I. Drăghici, *Preocupări muzeistice la Blaj în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în Corviniana*, VI, 2000.

¹⁷ N. Comșa T. Seiceanu, *op.cit.*, p. 121.

¹⁸ V. Netea, Gh. C. Marinescu, „*Liga culturală*” și *Unirea Transilvaniei cu România*, Iași, 1978, p. 208.

¹⁹ C. Bacalbașa, *Bucureștii de altă dată 1901-1910*, vol. III, București, 1936, p. 141-142.

²⁰ DJAN Alba. *M.R.U. Blaj*, dosar 3445/1907, f. 22.

131,23 coroane după cum consemnează Ambrosiu Chețianu care s-a ocupat atât cu strângerea și expedierea obiectelor cât și cu recuperarea lor²¹.

Pentru eforturile depuse, direcția Expoziției a răsplătit expozanții cu numeroase recompense. Dintre cei 40.000 de expozanți au fost recompensați 10.559. Participanților străini li-au fost atribuite un număr de 1.365 de medalii și/sau diplome. Spre exemplu, pavilionul Austriei a primit 461 recompense, pavilionul Ungariei 298, pavilionul Franței 158, al Italiei 93²².

Românilor din Transilvania li s-au acordat 12 medalii de aur, de ele s-au bucurat, spre exemplu, gimnaziile greco-catolic din Blaj, ortodox din Brașov, *Astra* ca sprijinitoare a școlii de fete de la Sibiu, școala de la Săliște; diplomă de onoare și medalia de aur au primit *Astra*, Muzeul Asociațiunii, corurile din Lugoj, Fundația Gojdu, tipografia seminarului greco-catolic din Blaj, Augustin Bunea pentru cărțile sale de istorie și alții²³. Mitropolia Română Unită Blaj a fost recompensată cu medalia de aur și diplomă specială care nu au fost ridicate, fapt ce determină biroul de informații al ziarului *Țara* din București să-i solicite cedarea, în baza unei procure, dreptul de a le ridica și apoi trimite la Blaj, astfel, aceste recompense, au ajuns la Blaj împreună cu medalia și diploma jubiliare procurate de biroul mai sus arătat²⁴. Oricum, în ședința consistoriului din 18 iulie 1907, se specifică următorul fapt: de la Expoziție s-a primit o diplomă de onoare, o medalie de aur cu diplomă și o diplomă de colaborator care au fost trimise capitlului în vederea așezării în lada de fier. Pentru consistoriul mitropolitan s-au trimis o diplomă cu medalie de bronz și o plachetă de colaborator care sunt înaintate oficiului arhiepiscopiei spre conservare împreună cu alte documente importante (sigilii, diplome etc.) într-un dulap „spațios și corespunzător” prevăzut cu două chei ce urmează a fi comandat. Toate obiectele trebuiau numerotate și inventariate. O diplomă cu medalie de bronz și o plachetă de colaborator a revenit mitropolitului Victor Mihaly²⁵.

Pentru a marca marele eveniment, s-au pus în vânzare mărci poștale jubiliare și medalia populară de amintire. Timbrele poștale puse în vânzare la 15 septembrie 1906, constau într-o serie de 14 valori, de la 3 bani până la 3 lei; întreaga serie costa 9,50 lei. S-au tipărit 15.000 care s-au epuizat în trei zile²⁶. Medalia populară de amintire a Expoziției s-a bătut în trei mărimi: de 30 mm., de 40 mm. și de 50 mm., din metale diferite (bronz, aluminiu, cupru, argint, aur). Ca preț, variaua funcție de dimensiune și metal; spre exemplu medalia de 30 mm. din bronz costa 50 de bani, cea din cupru 75 bani, din aur 100 lei. În vederea achiziționării lor, comisarul general, Dr. C. I. Istrati, prin *Biroul medaliei de amintire*, a înaintat diferitelor instituții din țară și din teritoriile românești aflate în afara granițelor ei, „liste de subscripțiune pentru medalia de amintire”. Mitropoliei Române Unită Blaj, s-a trimis lista cu numărul 9035 din aprilie 1906²⁷ și cea cu numărul 786, după cum se arată în adresa *Biroului medaliei de amintire* al Expoziției numărul 1786 prin care se solicită înapoierea, în termen de 15 zile, a acelor liste împreună cu sumele adunate. Din păcate, Mitropolia a trebuit să le restituie fără a obține nici o subscripție; motivul invocat în scrisoarea de răspuns din 17 decembrie 1906 ar fi faptul că la Blaj au circulat alte liste de subscripție²⁸.

Expoziția s-a închis la 23 noiembrie 1906. Deși costurile au fost foarte mari (6.600.000 lei), ea și-a atins scopul: ilustrarea progresului României moderne și a puterii creatoare românești. Pe lângă aceasta, a avut și un important succes moral, contribuind la consolidarea legăturilor interomânești. Prezența românilor din afara graniței a fost mai mult decât evidentă: pavilionul Bucovinei, care deși apărea ca o anexă a celui austriac, a esențializat specificul național românesc bucovinean. Cel al românilor din Transilvania – construit în forma unei case țărănești din Ardeal – a fost destinat exclusiv pentru ei; deasupra lui fluturând un steagul românesc. Singura concesiune făcută Ungariei a fost înlocuirea titulaturii inițiale – *Pavilionul românilor din Transilvania* – cu aceea de *Pavilionul românilor de peste hotare*, dar catalogul pavilionului a fost redactat în întregime în limba română²⁹. Toate acestea argumentează pe deplin afirmația lui Nicolae Iorga: „Bucureștii din această vară 1906

²¹ *Ibidem*, f. 24.

²² *Enciclopedia României* ..., p. 294.

²³ I. Bulei, *op.cit.*, p. 383-384.

²⁴ DJAN Alba. M.R.U. Blaj, dosar 1537/1908, f. 28.

²⁵ *Ibidem*, f. 27-28.

²⁶ I. Bulei, *op.cit.*, p. 394.

²⁷ DJAN Alba. M.R.U. Blaj, dosar 5074/1906.

²⁸ *Ibidem*, dosar 7405/1906.

²⁹ I. Bulei, *op.cit.*, p. 381 și 397.

deveniseră în adevăr Capitala poporului românesc”, noi ducem mai departe ideea lui și subliniem că Expoziția – cu toate minusurile ei – a reprezentat un preambul al momentului 1918 când s-a realizat în fapt ceea ce s-a proiectat în spațiul expozițional: adunarea laolaltă a ramurilor neamului românesc.

ZEVEDEI-IOAN DRĂGHIȚĂ

ANEXĂ

I

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român
Nr. 288/1906

Venerabil Conzistoriu,

Din Apelul ce ne luăm voia a vi-l trimite anexat la această scrisoare, veți binevoi a Vă informa asupra înțelegerii luate de Comitetul nostru cu comisariatul general al Expoziției generale române din București cu privire la participarea Românilor din Ungaria la această expoziție prin instalarea și înzestrarea unui Pavilion special al lor.

Convinși despre aceea, că Venerabilul Conzistoriu va apreția după merit însemnătatea națională-culturală a participării noastre la Expoziția proiectată, și va fi aplecat a da Asociațiunei noastre întreg concursul său pentru asigurarea succesului întreprinderii noastre, apoi ținând cont de rolul atât de important al Bisericii române în viața poporului nostru – ne luăm voia a Vă invita prin aceasta, să binevoiți a conlucra cu noi la înzestrarea Pavilionului Românilor din Ungaria, în care a fost rezervat câte un despărțământ separat pentru ambele Biserici române și un al treilea despărțământ pentru școalele confesionale susținute de ele.

Ce privește alegerea colecțiilor de obiecte pentru aceste despărțăminte, credem că ar fi de prisos orice invitațiune din partea noastră, deoarece conducătorii fiecărei dieceze vor ști apreția înșiși mai bine că ce fel de obiecte să expună. Dovadă pentru aceasta succesul extraordinar al despărțămintelor bisericești dela Expozițiunea din Sibiu, cari au fost înzestrate tot după buna chibzuială a Diecezelor. Din parte-ne ținem numai a aminti, ca în vederea îndepărtării mari, a greutateilor transportului și vămurei, să se expună cât mai puține obiecte de volum mai mare.

Pentru stabilirea modalităților expedițiunii și plasării obiectelor, Vă rugăm să ne designați persoana, care va fi încredințată din partea D-Voastră cu aranjarea colecțiilor și cu care vom avea să ne înțelegem asupra celor de făcut.

Spre a ne putea orienta de timpuriu asupra locului precum și asupra instalațiilor de cari va avea trebuință fiecare Dieceză, ne luăm voia a anexa și un formular de consemnare în care Vă rugăm să înregistrați obiectele ce le veți expune.

Cerându-Vă încă odată binevoitorul D-voastră concurs și așteptând răspunsul Dvoastră, Vă rugăm să primiți asigurarea deosăbitei noastre considerațiuni.

Sibiu, în 3 Martie 1906

Prezidentul „Asociațiunii”
Iosif Sterca Șuluțiu

II

Prea Onoratului Prezidiu al Asociațiunii
pentru literatura română și cultura poporului român
In Sibiu

Am primit scrisoarea ce ați binevoitu a ne adresa în 3 ale curentei N. 288/1906 în cauza expozițiunei dela București.

La acestea cumpenindu toate împrejurările, amu aflatu a fi consultu, ca lucrulu acela se se implineasca prin persoane private, cari dupa ce și Ungaria este decisa a lua parte la expozițiunea aceea nu aru fi legate a urma intru toate, precum s-ar pute pretinde dela cei ce purcede din oficiu. Calea ce amu ave se urmămu noi, ar fi prea lunga și incurcata; ea ar zădărnici și intențiunea Onoratei Asociațiuni de a espune obiectele dupa provinciile bisericești.

Deci suntem gata a da obiecte, cari se fie espuse, deca cu adunarea și expedierea lor voru fi angajate persoane de aici, pre cumu s-a urmatu la expozițiunea din Sibiu. În privința aceasta binevoiască P. O. Prezidiu a se adresa către desparțimentulu Asociațiunei de aici.

Din ședința Consistoriului, ținută la Blaj, in 17 Martie 1906

III

Onoratei direcțiuni a desparțimentului
Asociațiunei pentru literatura și cultura poporului român
In locu

Dorința generala fiind ca le expozițiunea, ce se va deschide la București se se expuna și lucruri de ale noastre, aducem la cunoștința Onoratei direcțiuni, cumcă suntemu aplicați a ceda spre scopul acesta obiecte de ale bisericei noastre, cari se voru afla corespundietoare, dăra noi nu ne putemu angaja se alegemu și aranjăm obiectele acele.

Deci binevoiesca O. Comitetu alu desparțimentului de aici alu Asociațiunei, precum a facutu și cu ocașiunea expozițiunei din Sibiu, a lua asupra-și osteneala aceasta in care casu le vomu da la dispozițiune obiectele, ce se voru judeca a fi corespundietoare.

Din ședința Consistoriului, ținută la Blaj, in 17 Martie 1906

IV

Prea Venerat Consistoriu Archiepiscopesc,

La Venerata scriptă de dta 17 Martie 1906, referitoare la alegerea și aranjarea obiectelor destinate a se expune la București pentru expoziția generală, avem onoarea a responde că comitetul central al „Asociațiunei” – după cum ni s-a notificat din partea prezidentului absta dela aranjarea pavilionului românilor din Transilvania și astfel semnatul comitet nu poate lua asupra-și aranjamentul oferit din partea Prea Veneratului Consistoriu.

În același timp ne luăm voie a aduce la Înalta Cunoștință, că pentru colectarea și aranjarea obiectelor ce se vor expune din Transilvania s-a constituit aici în Blaj un comitet sub prezidiul d-lui Dr. Ambrosie Chețianu prof. gimn., care comitet va lucra conform indicațiunilor cuprinse în avizul primit de la Dr. C. Diaconovich în calitate de director al pavilionului românilor din Ungaria, din care ne luăm libertatea a alătura un exemplar.

Binevoiască deci Prea Veneratul Consistoriu a se adresa în chestia aceasta amintitului comitet.

După cari, remânem cu toată reverința Ai Prea Veneratului Consistoriu.

Blaj, din ședința Comitetului despărțământului „Blaj”, ținută la 23 Aprilie 1906.

Ioan F. Negruțiu
Directorul despărțământului

Alexandru Ciurea
Secretarul despărțământului

V

M. On-lui Frate în Christosu, Dr. Ambrosiu Chețianu
In locu

Înțelegând, cum că pentru adunarea și expedierea obiectelor destinate a fi expuse la Bucuresci s-a formatu un comitetu localu sub prezidiul Frăției tale, notificămu, că amu încredințatu pre oficiulu nostru archidieceșanu cu agendele referitoare la expozițiunea aceea.

Deci binevoiți a ve înțelege cu acela despre obiectele aflătoare în posesia noastră ce ar merita expuse și adunarea lor.

Din ședința Consistoriului ținută la Blaju, in 28 Aprilu 1906.

VI

Consemnarea obiectelor date de la oficiul archidieceșan din Blaș
pentru Expozițiunea generală dela Bucuresci 1906

1. Metropolitul Șuluț: a. Bula episcopului Al. St. Șuluț 1850.

- b. Bula metropolitului Al. St. Șuluț 1854.
- c. Decretul împărătesc al episcopului Al. St. Șuluț (în cutie de pleu).
- d. Ordinul Leopoldin al Metropolitului Șuluț.
- 2. Metropolitul Vancea: a. Bula papală de metropolit 1861.
 - b. Decretul regal de metropolit 1869.
- 3. Sigiliile metropoliei de Alba Iulia, imprimate în ceară.
- 4. Planul bisericii din Făgăraș (4 bucăți).
- 5. Antimise 11 bucăți de sub episcopii și metropoliții de Alba Iulia și Făgăraș: Atanasie Anghel, Ioan Pataki, I.I. Klein, P.P. Aron, At. Rednic, Greg. Maior, Ioan Bob, Ioan Lemeni, Al. St. Șuluț, Io. Vancea, Victor Mihaly.
- 6. Harte 5 bucăți: a. a provinciei metropolitane, b. a arhidiecesei de Alba Iulia, c. a Diecesei de Gherla, d. a Diecesei de Oradea mare, e. a Diecesei de Lugoj.
- 7. Conspecte grafice 2 bucăți: a. despre averile bisericii și scolastice și b. despre grija sufletelor și grija culturală – din arhidieceasa.

Balș, la 4 Mai 1906

p. oficiul arhidieceșan
Iacob Popa
Protonotar consist[orial]

Dr. Ambrosiu Chețianu
Profesor

VII

Excelența Voastră,
Preavenerat Conzistor Metropolitan,

Cu expedierea obiectelor la Expoziția din București și cu drumurile făcute pentru aranjarea apoi pentru luarea în seamă, pachetarea și expedierea lor acasă, am avut diferite speze. Spezele drumului prim, mi le-a restituit Dr. Diaconovich, delegatul Pavilionului, în care am expus obiectele noastre; iar comisariatul general pe linia ferată română mi-a dat bilet gratuit.

Pentru spezele împreunate cu expedierea obiectelor încolo și acasă, și cu drumul făcut în 20-26 Noembrie a. c. respectuos vin a mă ruga de Excelența Voastră și Preaveneratul Conzistor Metropolitan, ca să binevoiți a mi le restitui.

Spezele, ce le-am avut sunt următoarele:

- 1. Ladă, pachetat și porto pentru cărți și documente – Cor. 4.02
- 2. Expedierea tablourilor I. M. Klein și T. Cipariu - „ 5.40
- 3. Expedierea Vulturului (covorul cel mare) direct la București, porto, declarația vamală și transport în pavilion – Cor. 14.25.
- 4. Transportul obiectelor de la Sibiu acasă 8/XII 1906 – Cor. 8.50.
- 5. Expedierea mapelor și tablelor grafice prin poștă - „ 0.66.
- 6. Speze mărunte avute la pachetare acasă și în București – „ 9.
- 7. Bilet de tren de la Blaj la Predeal și înapoi – Cor. 32.
- 8. Bilet pentru trecerea graniței și alte speze – „ 57.40

La olaltă: Cor. 131.23

Blaj, 17 Decembrie 1906
Supus fiu
Dr. Ambrosiu Chețianu
Profesor

VIII

Estras din protocolul coferinței profesoriale ținute în Blaj la 21 Iunie 1906,
fiind de față directorul gimnazial și întreg corpul profesoral

11. Din incidentul, că la București s-a deschis expozițiunea națională și că cercetarea aceleia ar contribui mult la lărgirea cunoștințelor profesorilor, profesorul Gavril Precup propune, ca Veneratul Consistor

Archiepiscopesc ca susținător al acestui gimnaziu să fie rugat din conferință să subsidieze cu câte 50 coroane pe profesorii, cari ar dori să cerceteze acea expozițiune.

Conferința primește și roagă Veneratul Consistor Archiepiscopesc, ca să dea câte un ajutor de 50 coroane pentru următorii profesori, cari s-au declarat că doresc să se folosească de acest ajutor: Aron Deac, Octavian Bonfiniu, Dr. Ambrosiu Chețianu, Gavril Precup, Dr. Vasile Suci, Dr. Ioan Rațiu, Flaviu C. Domșa, Alesandru Ciura, Octavian Prie, Augustin Caliani și Ioan Băgăianu.

Pentru autenția acestui estras, Blaj la 2 Iulie 1905

Iosif Hossu
director gimnazial

Eugeniu Pantea
notariul conf. prof.

IX

Nr. 3444/1907
Preavenerat Capitlu metropolitan,
in Blaj

Dela Expozițiunea generală a României ținută în 1906 am primit pre sama „Mitropoliei Unite” adica a Mitropoliei noastre de Alba Iulia și Făgăraș următoarele obiecte: a. o medalie aurită cu diplomă de onoare; b. o medalie aurită cu diplomă și c. o plachetă de colaborator.

Aceste obiecte avem onoarea a le trimite Preaveneratului Capitlu metropolitan spre conservare și anume medaliile și placheta în lada de fier a Preaveneratului Capitlu împreună cu celelalte cledonii ale Veneratei Metropolii, iar diplomele unde vor afla a fi mai bine.

Blaj, din ședința consistorială ținută în 18 Iunie 1907.

X

Nr. 3445/1907
Venerabilului oficiu archidiececan
in Blaj

Dela espositiunea generală a României ținută în 1906 am primit pe sama „Consistoriului metropolitan unit” o diplomă cu medalie de bronz și o plachetă de colaborator. Aceste obiecte se transpun Venerabilului oficiu archidiececan.

De odată dispunem, ca pentru conservarea acestor obiecte și a altora, precum sunt antimise vechi dela toți arhieriei, sigilele episcopiei Făgărașului și ale episcopilor ei și ale Mitropoliei de Alba Iulia și ale metropoliților ei, diplomele de denumire ale episcopilor și metropoliților, diplomele relative la distincțiunile primite de către arhieriei noștri, documente publice relative la drepturile și privilegiile bisericești noastre, documente reletive la denumirea canonicilor din capitlu metropolitan, întrucât acestea nu s-au conservat alt-undeva, cu un cuvânt documente de interes public bisericesc și obiecte de valoare, să se pregătească un dulap spațios și corespunzător, prevăzut cu două chei, din care una să se țină de secretariatul nostru metropolitan, alta de către alt oficial al oficiului nostru archidiececan. Toate obiectele acestea să fie numerotate și înscrise cu numărul lor în un inventariu pentru care să se pregătească un indice alfabetic cu ajutorul căruia să se poată afla îndată documentul ori obiectul, ce s-ar căuta.

Blaj, din ședința consistorială ținută în 18 Iunie 1907.

N. B.: o diplomă cu medalie de bronz și o plachetă de colaborator să se rețină de Excelența Sa Părintele Metropolit Victor pentru sine.

THE PARTICIPATION OF THE ROMANIAN METROPOLITAN UNIATE CHURCH AT THE JUBILEE EXHIBITION IN BUCHAREST (1906)

SUMMARY

The jubilee exhibition from Bucharest (1906), which marked 40 years of reign for Carol I, 25 years since the proclamation of the kingdom and 1800 years since Traian's colonization of Dacia, enjoyed also the participation of the Transylvanian Romanians, an action which was coordinated by *Astra*. In their pavilion –

named *The Pavilion of the Romanians Abroad*, whose director was Cornel Diaconovich – the Romanian Uniate Metropolitan Church exhibited (in a separate section) representative pieces.

Through *Astra*, there were sent to Bucharest objects such as: Papal bullae to appoint bishop and metropolitan bishop Alexandru Sterca Sulutiu, Ioan Vancea, maps of the Metropolotan Church, Inochentie Micu Klein's and Timotei Cipariu's paintings, "the vulture (the big carpet)" from the "Sfanta Treime" Cathedral in Blaj, three plant collections of Ambrosiu Chetianu and others, which were very much appreciated by the public. The interest of the circles of intellectuals from Blaj in the Exhibition was proved by Gavril Precup's suggestion for the teachers' board to approve a financial subvention for each teacher who wanted to visit the exhibition. Unfortunately the Metropolitan Consistory refused. For its efforts the board of the Exhibition rewarded the Romanian Uniate Metropolitan Church by awarding it several distinctions such as: gold medal with collaborator's diploma (for Capitul), bronze medal and a collaborator's booklet (for the Consistory) and a bronze medal sent to metropolitan bishop Victor Mihaly.

Taking place between June 6th and November 23rd 1906, the Exhibition reached two objectives: to underline the progress of the modern Romania and to consolidate inter-Romanian relationships. From the latter point of view it can be considered as a preamble of the 1918 moment when it was finally achieved what was aimed for within the space of the Exhibition: the gathering together of all the Romanians.